

zin gewijzigd te krijgen. Veel aandacht gaat opnieuw uit naar *De Ecclesia* en *De Ecumenismo*. Beide schema's groeiden in deze zitting uit tot een volwaardig conciliedocument: de dogmatische constitutie *Lumen Gentium* over de kerk en het decreet *Unitatis redintegratio* over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging. In de eerste tekst werd het collegialiteitsprincipe in het bestuur van de katholieke kerk verankerd: weliswaar werd dat bestuur nog altijd opgevat als een monarchie – zo poneerde Van Holk –, maar het was nu 'een monarchie-in-concilie'. Invoering van de collegialiteit had volgens hem ook consequenties op het niveau van de bisschoppen zelf: binnen de bisschoppenconferenties en in de relaties tussen de afzonderlijke bisschop en zijn diocesane clerus. In verband met het decreet over het oecumenisme constateerde hij met vreugde, dat hier de dialoog werd aangemoedigd, werd gepleit voor een innerlijke vernieuwing van de katholieke kerk en werd gewezen op de positieve bijdragen, die vanuit de niet-katholieke wereld aan het oecumenisme werden geleverd.

Hadden de drie eerste rapporten nog een voorlopig karakter – het concilie was immers nog niet afgesloten –, in het laatste verslag (over de periode van 14 september tot 8 december 1965)²⁶ kan Van Holk de definitieve balans opmaken van de resultaten van Vaticanum II, althans voorzover neergelegd in de 16 documenten van deze kerkvergadering. Hij toont zich gematigd positief, met name over de verklaring over de godsdienstvrijheid ('een belangrijke overwinning voor de progressieve vleugel in de kerk'); over de constitutie over de kerk in de wereld van deze tijd ('waarin de katholieke kerk voor het eerst op zo positieve wijze tot en over de moderne wereld spreekt'); en over de verklaring over de niet-christelijke godsdiensten ('een deel van de waarheid en het heil is ook bij de niet-christenen te vinden'). Uit die teksten blijkt, aldus Van Holk, dat de katholieke kerk zich op een nieuwe wijze bewust is geworden van haar identiteit als mondiale kerk, met mondiale taken, die echter vervuld moeten worden in een cultureel, maar ook godsdienstig pluralistische samenleving. Dat nieuwe bewustzijn van haar identiteit had z.i. echter toch vooral betrekking op de relaties van de katholieke kerk naar buiten toe. Naar binnen was de katholieke identiteit nog steeds gebaseerd op de eucharistie; het apostolisch dienstambt, zijn hoogtepunt vindend in de pauselijke monarchie; de onfeilbaarheid van het leergezag en zijn absolute waarheidsaanspraken; de Vaticaanse monarchie; de aflatenpraxis; de bijna centrale positie van de Mariadevotie en

26. AvH: *Report on the fourth and last session of the second Vatican Oecumenical Council*, z.d., 12 pp.